

Titel: Fire opbyggelige Taler, 1843

Citation: "Fire opbyggelige Taler, 1843", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Jette Knudsen; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997-2003 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-4t43-txr-shoot-id672d4851-f574-4e6c-8303-1a0cc92e81a8.pdf> (tilgået 05. august 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredøgørelse

1. Bibliografiske data 123
2. Manuskripter 124
3. Tilblivelseshistorie 124
4. Udgivelsesmåde 130

1. Bibliografiske data

Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard var færdig fra Bianco Lunos Bogtrykkeri 27. nov. 1843.* Hæftet udkom 6. dec., det kostede 4 mark eller 64 skilling og kunne fås hos boghandler P.G. Philipsen.* Formatet er oktav, ca. 138 x 213 mm,* og hæftet har et lyseblåt, bogtrykt omslag (se illustration 7

J. desfontaines

Fire opbyggelige Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

). Omfanget er 84 sider, svarende til 51/4 ark. Siderne tælles med arabertal; de første syv er upagineret. Titelbladet gengives på illustration 8

Fire opbyggelige Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1843.

8. Titelblad til 4T43. Naturlig størrelse

Ved en intern kollation af fire eksemplarer af *Fire opbyggelige Taler* (forkortet 4T43) er der ikke konstateret afvigelser. De benyttede eksemplarer er:

- A** Kunsthandler Jens Borks eksemplar med det originale bogtrykte omslag.
- B** Dr. Josiah Thompsons eksemplar med det originale bogtrykte omslag.
- C** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejdseksemplar af *Atten opbyggelige Taler*, tilhørende G.E.C. Gads Forlag (tidligere hos dr.phil. h.c. Gustaf Bernström, Göteborg), hvori 4T43 indgår.
- D** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejdseksemplar af *Sexten opbyggelige Taler*, hvori 4T43 indgår.

2. Manuskripter

I Kierkegaard Arkivet (KA) på Det kongelige Bibliotek findes ingen manuskripter til 4T43 bevaret, hverken kladde, renskrift eller korrekturark. Der findes imidlertid en udateret indholdsfortegnelse med syv nummererede titler (se illustration 9

Føreløst.

- 1) Føreløst en indledig forelæsning til forelæsning.
- 2) Al god, al fælleskammerns Gode.
- 3) Al god, al fælleskammerns Gode.
- 4) Føreløst god, føreløst god, føreløst god og god.
- 5) Hver adne : barmhjertig.
- 6) Hver adne : barmhjertig.
- 7) Al god sin Øst : Eulenspiegel.

IV 8161

40582

).^{*} Nr. 2 og 3 har samme titel »al god og al fuldkommen Gave«, svarende til titlen på den anden og tredje tale i 4T43. Som nr. 4 anføres »Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet«, svarende til titlen på den første tale i 4T43. Endelig optræder som nr. 7 »At frelse sin Sjæl i Taalmodighed«, der tematisk svarer til den fjerde tale i 4T43 »At erhverve sin Sjæl i Taalmodighed«. Det kunne tyde på, at SK på idestadiet har haft i tankerne at udgive en samling af syv opbyggelige taler, men da det kom til udarbejdelsen, har skåret antallet ned til fire. Indholdsfortegnelsen er skrevet på et løst blad (1 blad 8°-format), men hverken papiret (blåligt post-velin) eller andre ydre indicier bidrager til en nærmere bestemmelse af tidspunktet for tilblivelsen (se afsnit 3).

3. Tilblivelseshistorie

I renskriften af tillægget i *Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift*, »Henblik til en samtidig Stræben i dansk Litteratur«, skriver Johannes Climacus i en udeladt passage i noten om den første tale om Job i 4T43, at SK har forklaret ham, hvorfor denne tale er forskellig fra de øvrige:^{*}

I Skriftet »Gjentagelsen« var »Job« benyttet paa en saadan Maade revet saaledes ind i Lidenskabelighed, at det let kunde virke forstyrrende paa en eller anden Læser, der er vant til at finde en stillere Opbyggelse i Betragtningen af den fromme Mand. Derfor besluttede han strax at gjøre Sit til at frede om Job som et religieust Forbillede ogsaa for Den, der ikke er forsøgt i Lidenskabernes Yderste, eller eksperimenterende vil have dette fremstillet. Den opbyggelige Tale udkom derfor ogsaa nogle faae Uger efter »Gjentagelsen«.^{*}

Denne oplysning tyder på, at SK er gået i gang med at skrive den første tale i 4T43 straks efter, at han har indleveret manuskriptet til *Gjentagelsen*, hvilket formentlig er sket i begyndelsen af september 1843, eftersom bogen var færdig fra trykkeriet 7. okt. samtidig med *Frygt og Bæven*.^{*} Da 4T43 som nævnt var færdig fra trykkeriet 27. nov., må manuskriptet være indleveret til sætning i begyndelsen af november, dvs. at SK har forfattet de fire taler på små to måneder, fra midten af september til begyndelsen af november 1843.

Som det var tilfældet under udarbejdelsen af de to foregående samlinger af opbyggelige taler, anvendte SK også sine journaler, især HH,^{*} og sine notesbøger, da han skrev 4T43. I den første tale om Job indgår i omarbejdet form en optegnelse, som SK nedfældede i en notesbog under opholdet i Berlin 1841-42 (jf. SKS 5, 126,30-127,9). Optegnelsen, der står på notesbogens s. 12, lyder således:

... Og Noget kan Du jo dog altid udrette ved at give Glæden Vidnedsbyrd. Eller siger Du: hvorledes dette; Ingen veed jo hvad jeg lider ell. hvad jeg har lidt; min Sorgens Stie den er eensom og afsides, sjelden betraadt af en Vandrer. Men jeg vilde svare: er det Dig da af saa stor Vigtighed at Andre faae at vide paa det nøiagtigste, hvad Du lider, ell. mener Du, at det er din Betydning, at Du har lidt alle mulige Lidelser, saa naar Du havde fundet Hvile i Verden, saa var Alt beroliget, ell. kan Du ikke lade Dig nøie med Mskets almindelige Lod; og kunde det dog ikke bane sig Vei. Eller mener Du, at dette skulde være umuligt, at man, naar man ikke kjender dine Lidelser, ikke vil kunne forstaae Dig! O den Lidendes Øie er dannet paa en egen Maade, og som den Elskendes Øre, skjøndt det hører alt Andet i Verden, egl. er dannet saaledes, at det blot hører den Elskedes Stemme, saaledes opfanger ogsaa den Lidendes Øre enhver Trøstens Stemme, og kjender den strax, naar det er den sande Trøstens Røst. Som Skriften siger, at Troen og Haabet uden Kj. kun er et lydende Malm og en klingende Bjelde, saaledes er ogsaa den Glæde der forkyndes uden at Smerten nævnes, kun et lydende Malm og en klingende Bjelde, der upaaagtet suser forbi den Lidendes Øre, den lyder for Øret men gjenlyder ikke i Hjertet, den berører Øret men gjemmes ikke deri; men denne Stemme, der bæver i Smerte og dog forkynder Glæde, ja den, den baner sig Vei ind gjennem hans Øre og stiger ned i hans Hjerte, og gjemmes der.^{*}

I journalen HH, som SK førte, mens han gik på Pastorseminariet i vintersemesteret (nov.-marts) 1840-41 og sommersemesteret (maj-sept.) 1841, findes en udateret optegnelse på s. 23, som næsten ordret indgår i den anden tale (jf. SKS 5, 135,29-136,5). Den har følgende ordlyd:

...Thi hvad hjalp det Dig og, at Dit Øie var lukket, saa Verdens Glands ikke frydede det mere, hvad hjalp det, at dit Øre var lukket, saa Verdens Forfængelighed ikke banede sig Vei ind deraf, hvad hjalp det Dig, at dit Hjerte var koldt og roligt, saa Verdens Bedrifter ikke bevægede det mere; hvad hjalp det Dig, naar dit Øie ikke atter var aabnet for den himmelske Herlighed, Dit Øre opladt for de uudsige- lige Taler, der ere herovenfra, dit Hjerte ikke bevæget og fuldt af himmelsk Mod?^{*}

Da manuskriptmaterialet til 4T43 ikke er overleveret, lader det sig ikke afgøre, om SK arbejdede med et egentligt kladdeforlæg, eller om han skrev talen på fri hånd, idet han evt. løbende kasserede sider og omskrev dem, som han ofte gjorde.*

4. Udgivelsesmåde

4T43 blev ligesom *Tre opbyggelige Taler* fra samme år udgivet af SK på eget forlag og solgt i kommission hos P.G. Philipsen. Atter stod SK altså selv for produktionen, dvs. det var ham, der traf aftale med Bianco Lunos Bogtrykkeri om layout, sætning, trykning, indbinding, papir og oplagsstørrelse, og det var ham, der betalte alle produktionsomkostningerne. Det var endvidere ham, der indgik kommissionsaftale med P.G. Philipsen, hvilket indebar, at Philipsen forestod salget gennem sin boglade mod en afgift, og at han afregnede salgsindtægterne fratrukket kommissionsafgiften direkte med SK.

Størrelsen af trykoplaget er ukendt. Ikke desto mindre lader de salgsøkonomiske forhold sig næsten fuldt ud belyse takket være de bevarede afregninger med SK.* Af den ene afregning, der er fra 2. april 1844, men som synes baseret på statusopførelsen fra januar 1844, fremgår det, at P.G. Philipsen på udgivelsesdagen, 6. dec. 1843, havde modtaget 300 eksemplarer af 4T43, og at han nu har en beholdning på 196 eksemplarer. Af den anden afregning, der er fra foråret 1845, og som anfører lagerbeholdningen i januar 1844, fremgår det, at SK indgik en ny aftale med Philipsen", efter at de første 104 eksemplarer var solgt på de sædvanlige vilkår med en kommissionsafgift på 162/3%.* Hvornår den nye aftale er indgået, er uklart, men det er formentlig sket i marts 1844 i forbindelse med udgivelsen af *To opbyggelige Taler*, 1844, der udkom 5. marts. Hvad aftalen indebar, er derimod klart; Philipsen købte de tilbageværende 196 eksemplarer mod en rabat på 25% af bogladeprisen. SK fik altså et kontant beløb, der var mindre end den indtægt, kommissionsaftalen ville have indbragt ham ved et fuldt salg; til gengæld overtog Philipsen risikoen for et evt. svigtende salg. Endelig købte Philipsen 10. maj 1845 det restoplæg, der lå på lager hos Bianco Luno.* Regnskabet for 4T43 falder altså i tre dele: Afregning for det ordinære kommissionsalg af 104 eksemplarer, afhændelse af de resterende 196 eksemplarer og salg af restoplaget.

Som nævnt er der ingen oplysninger bevaret om trykoplagets størrelse. Der er således ikke grundlag for at beregne, hvor meget SK tjente på udgivelsen af 4T43. På baggrund af et lignende skrift er det dog muligt, skønsmæssigt, at give et kvalificeret bud på udgifterne til papir og trykning, på trykoplagets størrelse og dermed på hæftets samlede økonomi. Af Bianco Lunos »Erindringsbog«, dvs. trykkeriets interne ordre- og regnskabsbog, for 1844,* fremgår det, at *To opbyggelige Taler* fra 1844 blev trykt i et oplæg på 500 eksemplarer, og at SK for papir og trykning betalte 43 rd. 61 sk. Der er al god grund til at antage, at han betalte en lignende pris for produktionen af 4T43; beløbet bør imidlertid sættes lidt højere, da 4T43 er 1½ ark større, hvorved prisen bliver ca. 61 rd. Som tidligere nævnt fik P.G. Philipsen leveret et kommissionsoplæg på 300 eksemplarer af 4T43. Antager vi nu, at SK - som ved *To opbyggelige Taler*, 1844 - lod fremstille et trykoplæg på 500, må der have ligget 200 eksemplarer på lager hos Bianco Luno. Regnestykket ser i så fald ud som følger: De 104 eksemplarer, solgt under kommissionsaftalen, gav SK en indtægt på 57 rd. 75 sk. De 196 eksemplarer, solgt kontant til Philipsen efter den nye rabataftale, gav SK en udbetaling på 98 rd. Efter kommissionsafgift og rabat havde han således en bruttortjeneste på 155 rd. 75 sk., og hvis han betalte ca. 61 rd. for papir og trykning af 4T43, har han altså kunnet indkassere en nettortjeneste på næsten 95 rd. Salget af restoplaget i maj 1845 indgik i et samlet salg af restoplagene af alle seks hæfter med opbyggelige taler fra 1843 og 1844. For dette salg modtog SK »Valuta«,* dvs. et samlet, rundt beløb;* derfor kan der ikke siges noget om, hvor meget det enkelte hæfte indbragte.*

Efter at P.G. Philipsen i maj 1845 havde opkøbt restoplagene af alle seks hæfter, herunder også af 4T43, udgav han dem samlet under titlen *Atten opbyggelige Taler*. Da *Atten opbyggelige Taler* var udsolgt, og dermed også *To opbyggelige Taler* fra 1843, samlede han de resterende fem hæfter, herunder 4T43, og udgav dem i 1852 som *Sexten opbyggelige Taler*. I 1852-53 blev *Atten opbyggelige Taler* oversat til svensk af præsten og forfatteren, cand.theol. Th. Wensjoe under titlen *Aderton Uppbyggeliga Tal af S. Kierkegaard*. Det fremgår ikke, om SK har haft oversættelsen til godkendelse, men ved hans død stod der et eksemplar af *Aderton Uppbyggeliga Tal* i hans bogsamling.*